

Razítko Smíchov 1 – pravé, nebo padělek?

Móda nevládne jen oblékání nebo účesům, její vliv můžeme pozorovat ve většině oborů lidské činnosti, tedy i ve sběratelství. Ve filatelii byly doby, kdy prim hrály razítkované známky, zatímco ty neupotřebené byly považovány za jaksi „nedopečené“, protože v očích sběratelů nenaplnily zcela svůj poštovní účel. Poštovní historie tehdy stála na okraji zájmu, což zpečetilo osud naprosté většiny celistvostí – známky z nich byly vystříhány a odmočeny.

FRANTIŠEK BENEŠ

Podíváme-li se do prodejních ceníků prvorepublikových obchodníků, otiskovaných ve filatelistických časopisech, s překvapením zjistíme, že řada razítkovaných sérií typu TGM 1920, Jubilejní 1928, Sv. Václav 1929 či Týř 1932 a další stála skoro tolik, za kolik byly nabízeny stejné známky neupotřebené (protože šlo bezmála o novinky, tak zřejmě svěží). Dnes je přitom poměr zcela jiný, svěží stojí leckdy 20x nebo i 50x více než razítkované, a je navíc otázkou, jestli by ty razítkované série vůbec našly kupce. To je příklad vrtkavosti módy v našem oboru.

SVATOVÁCLAVSKÉ.			
nět tisícileté smrti sv. Václava knížete a patrona České země, vydáno bylo 5 hodnot známek dle obr. Mik. Aleše, F. Jenneweina a J. Mánesa. Provedeny Seizingrem. V platnosti do 28. II. 1930.			
	903. 2 K modrá	2.80	1.00
	904. 3 K hnědá	4.—	1.40
	a) červ. hnědá (slitý tisk)	18.—	18.—
	905. 5 K fialová	7.50	4.—
	úplná série 5 hodnot	11.—	4.50
	úplná s desk. zn.	35.—	30.—
	úplná série se slavn. raz.		
	Praha 1, oslavy svatováclavského tisíciletí v barvě černé, červ. a.	18.—	
	Úplná série se slavnostním razítkem Stará Boleslav	30.—	
lená		.80	.30
alová		1.—	.40

Detail záznamu z katalogu Ekstein z roku 1936, v němž série Sv. Václav 1929 s pamětním razítkem stojí skoro trojnásobek toho, co neupotřebená; dnes naopak svěží stojí odhadem desetinásobek toho, co razítkovaná.

S celistvostmi je to obdobné. Kdysi je mnoho filatelistů považovalo za přítěž zabírající ve sbírce zbytečné místo. Z většiny použili jen frankaturu, kterou do alba umístili jako výstřižek (což bylo běžné například u rakouské klasiky), nebo ji rovnou odmočili. Celé dopisy schovával málokdo, a smutným „kočkopsem“ jsou dochované přední strany krásných celistvostí, z nichž jejich majitelé odstránili zadní stranu, protože ji považovali za nepotřebnou. V těch dobách by se málokterý padělatel zabýval výrobou celistvostí, protože je většina sběratelů oceňovala v podstatě jen jako na nich nalepené známky, nebo nanejvýš nepatrně draž.

Teprve s rozvojem nových směrů ve výstavnictví došlo ke zvýšení zájmu o celistvosti, a tím i k postupnému vzrůstu jejich cen. Situace u řady známek nyní vypadá tak, že seřazeno na stupnici od nejlevnější po nejdražší: ○ – (★) – ★ – ★★ – ☒ se zajímavou frankaturou. A jak z praxe dobře víme, kde rostou ceny, tam se okamžitě napře zájem padělatelů.

Filatelie na toto téma přinesla řadu článků, připomeňme ten od J. Tekela (F4/07) nebo můj (F3/08; titulní stranu čísla pro lepší představu přetiskujeme).

ČASOPIS ČESKÝCH A SLOVENSKÝCH FILATELISTŮ

Filatelie®

...koníček i investice!

3/2008

Pro členy Klubu Filatelie zdarma! Ročník 68 • Vychází 10. března

Ústřední průvodky s razítkem Janské Lázně, prodány v roce 2006 jako pravý za 71,000 Kč. Ve skutečnosti jde o padělek. Z levného ústředního podlézáči odlepi původní známku a přes zbytek otisku razítka nalepi novou – nezoubkovanou 30 h Hradčany světle fialová, kterou opatří padělaným razítkem. Po jejím sejmutí je uvedená manipulace jasně patrná. Více podrobností naleznete v dnešní Znalecké hlídce. Detail k obrázku: padělaná značka Mrňák a pravá značka Karásek.

Oba se zabývají padělkami ústředních balíkových průvodků, tedy materiálů, které kdysi sběratelé kupovali od pošty po bramborových pytlích a rovnou je sypali do vany, kde z nich odmočovali známky.

Po desetiletích mnohdy lehkomyšlného přístupu však opakovaně zveřejňovaná varování znalců padla na úrodnou půdu a sběratelé se začali při nákupech chovat obezřetněji. V důsledku toho začali obezřetnější být i obchodníci, takže se trh – pokud jde o „kamenné“ obchody, většinu aukčních firem a solidní prodejce na internetu – značně vyčistil. Padělatelé na svou výnosnou činnost samozřejmě nerezignovali a své podvodné nabídky přesměrovali zejména na některé velké internetové aukční a prodejní portály, kde se to jimi do slova hemží. I tam se ale mnozí kupující chovají opa-

trněji než dříve, upozorňují se navzájem na podezřelé položky a žádají o radu zkušenější kolegy a znalce. Důležitou změnou oproti praxi našich předchůdců je, že členové Komise znalců SČF padělků předložené jim k ověření nekompromisně označují značkou „Padělek“ nebo „Falzum“, s cílem ztížit jejich prodejcem možnost nabízet je jako pravé dalším zájemcům.

Stejně důležitá je však i opatrnost kupujících a ochota upozornit na podezřelou položku prodávajícího a především ostatní sběratele. Prevence je samozřejmě mnohem účinnější než řešení reklamace. Je tedy potěšitelné, že se takto obezřetně chová čím dál více sběratelů.

Jako u všeho, i v této oblasti je však třeba zachovat správnou míru, abychom s vaničkou nevyšli i dítě. Občas se totiž stane, že opatrný filatelista považuje za padělek věc, která jím ve skutečnosti není, což si ukážeme na konkrétním případu. A protože se v tomto článku chceme věnovat především razítkům, zvolil jsem na ukázkou zajímavou celistvost.

Jde o dopis nedávno veřejně nabízený, u nějž dokonce dva sběratelé vznesli pochybnosti o pravosti otisků razítka. Protože jde o zkušené filatelisty, je samozřejmě třeba se jejich připomínkami vážně zabývat.

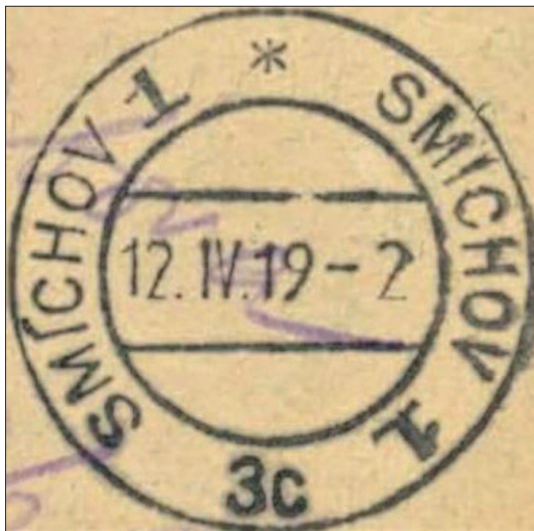
Helene Fontana
Amiensehutsaigethin
Kralowitz
b. Pilsen

Pochybnosti u nich vzbudily otisky razítka Smíchov 1¹⁾, o nichž jeden opatrný sběratel uvedl: „Porovnal jsem je s otiskem stejného razítka, které mám ve sbírce, a které vykazují mnohem menší poškození. A viděl jsem razítko s datem z pozdější doby, které je rovněž méně poškozeno. Navíc písmena ‘S’ v názvu

pošty a ‘c’ jako rozlišovací znak jsou deformovaná. Proto se obávám, že razítka na uvedené celistvosti nemohou být pravá.“

Tento otisk považoval opatrný sběratel za podezřelý a vyznačil na něm detaily, zjevně se lišící od otisku následujícího.

To je jistě závažné tvrzení a je tedy třeba se jím se vši vážností zabývat.

Shromáždil jsem všechny mi dostupné celistvosti s razítkem poštovního úřadu Smíchov 1 s rozlišovacím znakem 3c, pocházející z té doby. Už jejich zběžná prohlídka mě vede k povzdechu, že jeho zaměstnanci v letech 1919-20 rozhodně nevnikali řádnou péčí o toto razítko, ani snahou jej pečlivě otiskovat. Ostatně, posuďte sami.

¹⁾ Tehdejší pošta Smíchov 1 se dnes jmenuje Praha 5 a od roku 1912 sídlí na stejné adrese na rohu ulic V Botanice a Preslova.

Z vyobrazení je zjevné, že razítko nebylo řádně čiš-
těno, že k jeho namáčení byl používán polštářek s
přemírou olejové barvy, samo razítkování bylo pro-
váděno ledabyle a navíc leckdy zřejmě na nevhodné
podložce. Tohle všechno je důvodem, že otisky z té
doby jsou někdy neúplné, částečné nečitelné, nebo je
jejich část zalita barvou.

Zaměříme se teď na jednotlivé části zkoumaného
razítka, zmíněné jako podezřelé oním opatrným
sběratelem.

Jako první uvádí poškození – přerušení – linek dato-
vého můstku. V této souvislosti je třeba připomenout,
že otiskování razítek je vlastně tisk z výšky (tedy v
podstatě obdoba knihtisku). Při jeho provádění tisknou
vyvýšená místa desky (v našem případě plochy razít-
ka), zatímco místa prohloubená netisknou, a to i když
je na nich třeba nanесena barva. Onen výškový rozdíl
mezi místem vyvýšeným a prohloubeným přitom může
být až překvapivě malý, o čemž se může každý snadno

přesvědčit sám. Stačí si namočit špičku prstu do inkoustu a pak ji otisknout na papír – výsledkem je obraz papilárními linií, které jsou přitom vyvýšeny nad své okolí o pouhou desetinu milimetru. Samozřejmě záleží i na síle přitlaku a tvrdosti podložky – čím je přtlak větší a podložka měkčí, tím více se otiskují i níže položené linie. Podobné je to u poštovního razítka. Pokud je některá jeho část i jen nepatrně nižší než části ostatní, a pokud je podložka tvrdá, nižší části se prostě neotisknou. Z vyhledaných otisků zkoumaného razítka přitom vyplývá, že jej obsluha otiskovala nakloněně, takže jedna jeho polovina je otištěna výrazně silněji a úplněji než druhá, která je naopak provedena slabě nebo dokonce neúplně. Dobře to vidíme na samotné zkoumané celistvosti, kde každý z jejích tří otisků razítka má horní linku nad datem provedenu (přerušenu) jinak.

Pokud jde o zkomolení písmene „S“ u jednoho z otisků, nachází se v místě, kde je přes okraj spěšné známky přelepena střední část meziarší, tedy místě oproti ostatní ploše vyvýšeném, a tento „hrbol“ je důvodem zmíněné deformace. U ostatních dvou otisků je toto písmeno otištěno v obvyklé podobě.

Větší tloušťka písmene „c“ u stejného otisku je jednoznačně způsobena přebytkem barvy nabrané z polštářku, v otisku na dolní známce meziarší bylo v tomto místě barvy méně a písmeno je tedy otištěno slaběji, a vůbec nejslabší je na známce horní (s deskovou vadou „hodiny“), kde je z něj proveden jen horní oblouček. Srovnáním s otisky na jiných známkách a celistvostech vidíme, že síla tohoto písmene se mění v závislosti na čistotě razítka, množství nabrané barvy a síle a postavení úderu, jímž bylo razítko otištěno.

Ostatní parametry otisků razítka, zejména jeho rozměr, podoba jeho součástí, barva, způsob a pootočení jeho otištění odpovídají otiskům zaručeně pravým, pocházejícím ze stejné doby.

Závěr je tedy jednoznačný: Na zkoumané celistvosti jsou provedeny pravé a dobové otisky razítka Smichov 1 ze 14.7.1919, přičemž je kupodivu, že odesílatel, kterým byl podle adresy zřejmě někdo blízký rodině známého obchodníka se známkami J. Fontány z Kralovic (nebo dokonce on sám), pro podání své zásilky vyplacené drahým meziarším 10 h Hradčany nevolil jinou poštu nebo přepážku, kde se o svá razítka starali pečlivěji!

A ještě poznámka na okraj: Ze shromážděného srovnávacího materiálu vyplývá, že v letech 1919-20 uvedené razítko používali minimálně dva pracovníci pošty, vedle nepořádníka, jehož otisky jsme se dnes zabývali, to byl i o hodně pořádkumilovnější kolega, jehož otisky nejsou pootočené, ale jsou provedeny vodorovně a nesou známky toho, že si razítko před směnou vyčistil.

